

MAKOM

A VIRTUAL SHAVUOT INITIATIVE

RABBINIC STRATEGIES FOR PRESENTING TORAH TO OTHERS

PROF. ISAIAH GAFNI

Jewish tradition recognizes the Festival of Shavu'ot as a commemoration of the granting of the Torah to the people of Israel. One immediate question that emerges from this picture is: where do non-Jews figure in this framework? May Torah be imparted to gentiles, and if so - in what manner?

The three sources we will examine all contain a similar sequence. A non-Jew raises a question (or possibly a challenge) regarding Jewish behavior, based on Scripture. The sage who is approached offers a response, and the gentile departs, although we are not certain if he accepted the given answer. The disciples of the sage then approach him, claiming: "Him you dismissed with a reed, what response do you have for us"? The sage indeed offers an alternative response, which raises one major question: Are there indeed two different "truths" in Torah, one for Israel; and one for "others"? Was the response to the gentile indeed only "a reed"?

SOME EXPLANATORY NOTES AND A FEW QUESTIONS AND THOUGHTS

*** to be read after an initial reading of the three midrashim**

The three stories to be analyzed all come from midrashim edited in The Land of Israel, hence the social and cultural context is that of the Hellenistic-Roman world. I therefore included in the additional sources the words of Diodorus and Tacitus, and suggest that after learning the stories themselves - compare them with what these two gentile authors have to say about Jews and Judaism. Do you consider any of the rabbinic replies to the gentiles in the rabbinic sources to be possible responses to what Greek and Latin authors had to say about Jews?

The supposed "sorcery" referred to in the first story (Pesikta deRav Kahana) is based on the ritual of the red heifer laid out in the long description in Numbers 19:1-22 (source #1 in the additional sources). The second story alludes to fact that God's name is only mentioned in the first five (of the ten) commandments, and finds Hadrian drawing a conclusion from this. The end of the story (beginning with line 9) incorporates a midrash (cf. additional sources page, Sifre Deut. 343) which describes how the nations declined to accept the ten commandments. But note - do you think this is part of the original midrash here, or was it attached to the story at a later stage?

The third story is based on the premise that majority should rule, even in the realm of religion. The story is based, among other things, on the syncretistic nature of religion in the Greco-Roman world: We may have different names for the Gods, but basically we all worship the same deities, based on their particular roles in this world (God (or Goddess) of War, Victory, Love etc.;) so why don't Jews join this process?

In all three stories the sage is confronted by a gentile's question (question or challenge?), he replies to that question, whereupon the gentile departs. The sage is then confronted by his disciples, who declare: Him you dismissed with a reed - what reply do you have for us?

In analyzing each of the stories (at first separately and then all together) try to relate to the following questions:

Was the first response, given to the gentile, indeed a reed? If yes - why tell me this part of the story? Was the response merely a lesson in how to reply to non-Jews (ידע מה שתשיב...)?

What is bothering the gentile in the first source? If he, too, believes in sorcery, why should similar Jewish behavior be a problem for him? If he does not believe in sorcery, does his question suggest that Jews are not privy to "science" and "truth", but embrace superstition? Or does he claim that although Jews declare publicly that they are not given to superstition, in light of the red heifer ritual this is simply not the truth? The challenge here requires some thought.

When the sage, in the first story, asks the gentile if he has ever been possessed by a spirit, the gentile says: no. But the questioner is then asked: has he seen this happen to others? His reply: Yes. What does this brief exchange wish to imply? Do you find the same phenomenon in the other two stories?

Do the various stories imply that there are two Torahs, or two truths - one for gentiles and one for Jews?

Why won't the disciples accept the first response, and why did the sage refrain from repeating it to his disciples as well?

Does the second response necessarily negate the first one, given to the gentile?

What is characteristic about the various responses to the gentile? Do they address the question (or challenge) head-on?

After doing all the stories - what appears to be the bottom line in the rabbis' claim concerning the parallel behavior of Jews and gentiles? Read the final text in the additional sources (Gen. Rabbah 9:7). How might that derasha help to explain R. Yohanan ben Zakkai's two responses in the first story, to the gentile and to his disciples, when joined together? Are they indeed two totally different responses, or two components of one overarching response?

"HIM YOU DISMISSED WITH A REED – WHAT REPLY DO YOU HAVE FOR US"

1 ← PESIKTA DE-RAV KAHANA 4 (ED. BRAUDE P. 82)

- 1) A gentile questioned Rabban Yohanan ben Zakkai, saying:
- 2) These things that you Jews do appear to be a kind of sorcery. A heifer is brought, it is slaughtered, it is burned, it is pounded into ash, its ash is gathered up. Then one of you gets defiled by contact with a corpse, two or three drops of the ash mixed with water are sprinkled upon him, and he is told: "You are cleansed".
- 3) He (Rabban Yohanan) said to him: Has the spirit of madness ever possessed you?
He said: No
- 4) He said: Have you ever seen a man whom the spirit of madness has possessed?
He said: Yes
- 5) He (Rabban Yohanan) said to him: And what do you do [for such a man]? He said: Roots are brought, and the smoke of their burning is made to rise about him, and water is sprinkled upon him and it (=the spirit of madness) flees.
- 6) [Rabban Yohanan] said to him; Do not your ears hear what your mouth is saying? It is the same [with a man who is defiled by contact with a corpse] – he too is possessed by a spirit, the spirit of uncleanness, as Scripture says: "I will cause [false] prophets and the spirit of uncleanness to flee from the land" (Zech. 13:2)
- 7) When he (=the gentile) left, his disciples said to him Our master, him you put off with a reed, but what answer will you give us?
- 8) He replied: By your lives (=I swear), neither does the corpse defile nor does the water cleanse, but rather it is the decree of the Holy One. The Holy One Blessed is He said: I have set it down as a statute, I have issued it as a decree, and you are forbidden to transgress My decree. "This is the statute of the Torah" (Num. 19:1)

2 ← PESIKTA RABBATI 21

(The Ten Commandments; ed. Braude p. 415)

1. Hadrian – may his bones crumble to dust – asked R. Joshua b. Hananiah, saying:
2. The Holy One Blessed be He bestowed a great honor upon the nations of the world. When He gave the first five commandments to Israel he involved His name in the commandments, so that if Israel sins God raises a cry against them. But in the second five commandments that He gave to the nations of the world His name is not involved, so that when the nations of the world sin He does not raise a cry against them.
3. R. Joshua replied: Come and walk about the city's squares with me. And in each and every place where R. Joshua led him, Hadrian would see a statue of himself set up. R. Joshua asked: Who is this? He replied: It is a statue of me. [And this one - who is it? He replied: It is a statue of me]. Until he brought him to a privy, and said to him: My lord king, I see that you are ruler everywhere in the city [and your statute is everywhere] but here you are not set up.
4. Hadrian replied: And you are a sage among the Jews?! Would such be the honor due a king that a statue of him be set up in a place that is loathsome, a place that is repulsive, a place that is filthy?
5. R. Joshua said: Do not your ears hear what your mouth is saying? Is it fitting For the glory of the Holy One Blessed be He that His name be mentioned with murderers, with adulterers, with thieves?
6. The emperor dismissed him and went away.
7. When he left, the disciples said to R. Joshua: Master, him you dismissed with a reed, what answer do you have for us?
8. He said to them: This is what came into the mind of the Holy One blessed be He.
9. God at first went to the sons of Esau, and said: Will you accept my Torah? They said to Him: Master of the world what is written in it? He told them: Thou shalt not kill. They said to Him: But this goes against our grain, for our father led us to rely only on the sword, as it says "By thy sword shalt thou live" (Gen. 27:40), we cannot accept the Torah.
10. Then He went to the sons of Ammon...thou shalt not commit adultery... Then to the sons of Ishmael...thou shalt not steal...
11. Then He came to Israel, and they said: "We will do and hearken" (Exod. 24:7)
12. That is what is written: "The Lord came from Sinai, having risen from Se'ir, having shone from Mount Paran, coming from the myriads holy..."

3 ← LEVITICUS RABBAH 4:6

1. R. Elasa said: A gentile asked R. Joshua, saying:
2. It is written in your Torah: "Incline after the many" (Ex. 23:2), and we are more numerous than you, why do you not become like us in respect of idolatry?
3. He (R. Joshua) said to him: Do you have sons?
He replied: You have reminded me of my trouble.
4. He asked: Why?
He told him: When they sit at my table, one blesses this god and the other that god, and they do not rise from the table before they have cracked each other's skulls.
5. He said: And do you bring about agreement among them? He replied: No.
6. He said: Well then, before you make us agree with you, go and bring about agreement among your children
7. He was rebuffed and went away.
8. His disciples said to him: Master, him you dismissed with a reed, what answer do you have for us?
9. He said: I will not leave you empty.
10. Regarding Esau six souls are mentioned by Scripture, and yet the word used of them is "souls" (i.e. many), for it is written "And Esau took his wives, and his sons, and his daughters and all the souls of his house" (Gen. 36:6). Of Jacob [on the other hand] there were seventy souls and yet the word used of them in scripture is "soul" (i.e. singular) for it is written "With seventy nefesh (=soul) your fathers went down to Egypt (Deut. 10:22). In the case of Esau who worshipped many deities Scripture uses "souls" (i.e. many), Jacob – who did not worship many deities – only one soul is written: "And all the nefesh (sing.: soul) that came out of the loins of Jacob seventy nefesh" (Ex. 1:5).

ADDITIONAL SOURCES FOR "HIM YOU DISMISSED WITH A REED"

1. Numbers 19:1-22 – And the Lord spoke to Moses and Aaron saying: This is the ordinance of the Torah which the Lord has commanded, saying: Speak to the children of Israel, that they bring thee a red heifer without defect, in which there is no blemish, and upon which never came a yoke. And you shall give her to Elazar the priest, that he may bring her outside the camp, and she shall be slaughtered before his face.. And Elazar the priest shall take of her blood with his finger, and sprinkle of her blood towards the front of the Tent of Meeting seven times. And the heifer shall be burnt in his sight...and the priest shall be unclean until the evening. And he that burns her shall wash his clothes in water, and bathe his flesh in water, and shall be unclean until the evening. ..And for an unclean person they shall take of the ashes of the burnt purification offering, and running water shall be put thereto in a vessel, and a clean person shall take hyssop and dip it in the water, and sprinkle it upon the tent, and upon all the vessels, and upon the persons that were there, and upon him that touched a bone, or one slain, or one dead, or a grave: and the clean person shall sprinkle on the unclean...
2. Diodorus the Sicilian (1st cent. BCE; Stern GLAJJ 1 vol. 1, p. 183) – They (the friends of Antiochus) pointed out, too, that the ancestors of the Jews had been driven out of all Egypt as men who were impious and detested by the gods...the refugees...having organized the nation of the Jews had made their hatred of mankind into a tradition, and on this account had introduced utterly outlandish laws, not to break bread with any other race, nor to show them any good will at all...Moses, the founder of Jerusalem and organizer of the nation, ...had ordained for the Jews their misanthropic and lawless customs...
3. Tacitus, Hist. V:4,1 (56 CE – 120 CE; Stern, GLAJJ vol 2, p. 25) – To establish his influence over this people for all time, Moses introduced new religious practices, quite opposed to those of all other religions. The Jews regard as profane all that we hold sacred; on the other hand, they permit all that we abhor... the customs of the Jews are base and abominable, and owe their persistence to their depravity...
4. Sifre Deut. 343 – "The Lord came from Sinai" (Deut. 33:2) – When God revealed himself to give the Torah to Israel, he revealed himself not only to Israel but to all the nations. He went first to the children of Esau and asked them: Will you accept the Torah? They replied: What is written in it? He said to them: Thou shalt not murder" (Ex. 20:13). They replied that this is the very essence of these people, and that their forefather was a murderer...He then went to the Ammonites and the Moabites and asked them: Will you accept the Torah? They replied: What is written in it? He said: "Thou shalt not commit adultery"....
5. Gen. Rabbah 9,7 – "And behold it was good – This refers to the Good Desire"; "And behold, it was very good" – [this refers] to the Evil Desire. Can the Evil Desire be very good?! That would be extraordinary! [Yes;] Were it not for the Evil Desire, a man would not build a house, nor take a wife, nor beget children...

"לזה דחית בקנה – לנו מה אתה משיב"

1 ← כסיקתא דרב כהנא

1. גוי אחד שאל את רבן יוחנן בן זכאי, אמ' ליה:
2. אילין מיליא דאתון עבדין נראין כמן כשפים, מביאין פרה ושוחטין אותה ושורפין אותה וכותשין אותה ונוטלין את
אפרה ואחד מכם מטמא למת ומזין עליו שתים, שלש טיפים ואומרין לו טהרתה.
3. אמר לו: לא נכנסה רוח תזזית באותו האיש מימיו? אמר לו: לאו.
4. אמר לו: ולא ראיתה אחר שנכנסה בו רוח תזזית? אמר לו: הין.
5. אמר לו: ומה אתם עושין?
אמר לו: מביאין עיקרין ומעשנין תחתיו ומרבצים עליה מים והיא בורחת.
6. אמר לו: ולא ישמעו אזניך מה שפיך מדבר, כך הרוח הזה רוח טומאה היא, דכתיב "וגם את הנביאים ואת רוח
הטומאה [אעביר מן הארץ]" (זכריה יג, ב).
7. וכיון שיצא אמרו לו תלמידיו:
רבי, לזה דחית בקנה, לנו מה אתה משיב?
8. אמר להם: חייכם, לא המת מטמא ולא המים מטהרים אלא גזירתו של הקב"ה הוא. אמר הקב"ה: חוקה חקקתי
גזירה גזרתי ואין אתה רשאי לעבור על גזירתי; זאת חוקת התורה (במדבר יט, ב).

כסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים עמ' 74), ד

← 2 פסיקתא רבתי

1. אדריינוס שחיק טמיא שאל את ר' יהושע בן חנניה, אמר לו:
2. כבוד גדול חלק הקב"ה לאומות העולם, שאותן חמשה דברות הראשונות שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל שמו מעורב בהם, כלומר שאם חטאו ישראל הוא קורא אחריהם תגר. חמשה דברות האחרונות שנתן לאומות העולם אין שמו מעורב בהם, כלומר שאם חטאו אומות העולם אין קורא אחריהם תגר.
 3. אמר לו: צא וטייל עמי במדינה, ובכל מקום ומקום שהיה מוליכו היה רואה איקונין שלו קבועה. אמר לו: זו מה היא?
אמר לו: איקונין שלי, [וזו מה היא? אמר לו איקונין שלי]. עד שמשכו לבית הכסא. אמר לו: אדוני המלך, רואה אני שבכל המדינה הזו אתה שליט [שבכל מקום ומקום איקונין שלך קבועה] ובמקום הזה אינה קבועה.
 4. אמר לו: את הוא סבא דיהודאי?! כך הוא כבודו של מלך להיות איקונין שלו קבועה במקום ביזוי במקום משוקץ במקום מטונף?
 5. אמר לו: ולא שמעו אזניך מה שפיק מדבר? כך שבחו של הקב"ה להיות שמו מעורב עם הרצחנים עם המנאפים עם הגנבים?
 6. סילקו והלך לו.
 7. כיון שיצא, אמרו לו תלמידיו: רבי, לזה דחית בקנה, לנו מה אתה משיב?
 8. אמר להם: כך עלה על דעתו של הקב"ה.
 9. בתחילה הלך לו אצל בני עשו, אמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לפניו: רבונו של עולם, מה כתיב בה?
אמר [להם]: "לא תרצח". אמרו לו: וכל עצמם של אותם האנשים, לא הבטיחם אביהם אלא על החרב, שנאמר "על חרבך תחיה" (בראשית כז, מ), אין אנו יכולים לקבל את התורה.
 10. אחר כך הלך אצל בני עמון [ומואב] ... לא תנאף, אחר כך הלך לו אצל בני ישמעאל...לא תגנוב...
 11. ואחר כך בא לו אצל ישראל, אמרו לו נעשה ונשמע...
 12. הדא הוא דכתב [ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קדש]
מימינו אש דת למו (דברים לג, ב)
- פסיקתא רבתי (מהד' איש שלום צט, א-ב), כא

3 ← ויקרא רבה

"אמר ר' אילאסאה

1. גוי אחד שאל את ר' יהושע בן קרחה, אמר לו:

2. כתוב בתורתכם: "אחרי רבים להטות" (שמות כג, ב), ואנו רבים מכם, מפני מה אי אתם משויים עימנו לעבודה זרה.

3. אמר לו: יש לך בנים?

אמר לו: הזכרתני צרתי.

4. אמר לו: למה?

אמר לו: בשעה שהן יושבין על שולחני, זה מברך לאלוה פלוני וזה מברך לאלוה פלוני ואינן עומדין עד שמפצעין מוחיהן אילו על אילו.

5. אמר ליה: ומשוי את עימהן?

אמר ליה: לאו.

6. אמר לו: עד שאתה אומר לי להשוות עמך לך והשוה עם בניך.

7. נדחף והלך לו.

8. אמרו לו תלמידיו: רבי: לזה דחיתה בקנה לנו מה את מישיב?

9. אמר להן: אין אני מישיב אתכם ריקנין.

10. בעשו כתיב: שש נפשות, וכתוב בו נפשות הרבה, דכתיב "ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו ואת כל נפשות ביתו" (בראשית לו, ו); יעקב שבעים נפש וכתוב בו נפש אחת, דכתיב "בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה" וגו' (דברים י, כב), אלא עשו על ידי שעבד אלהות הרבה כתוב בו נפשות הרבה, יעקב על ידי שלא עבד אלהות הרבה כתוב בו נפש אחת, דכתיב "ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש" (שמות א, ה).

ויקרא רבה (מרגליות), ד

4 ← במדבר יט

"(א) וידבר ה' אל משה ואל אהרון לאמור (ב) זאת חוקת התורה, אשר ציווה ה' לאמור: דבר אל בני ישראל, ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול (ג) ונתתם אותה אל אלעזר הכהן; והוציא אותה אל מחוץ למחנה ושחט אותה לפניו (ד) ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו; והזה אל נוכח פני אוהל מועד מדמה שבע פעמים (ה) ושרף את הפרה לעיניו: את עורה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרוף (ו) ולקח הכהן עץ ארז ואיזוב ושני תולעת; והשליך אל תוך שריפת הפרה (ז) וכיבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבוא אל המחנה; וטמא הכהן עד הערב (ח) והשורף אותה יכבס בגדיו במים ורחץ בשרו במים; וטמא עד הערב (ט) ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור; והייתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נידה חטאת היא (י) וכיבס האוסף את אפר הפרה את בגדיו וטמא עד הערב; והייתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לחוקת עולם (יא) הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים (יב) הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר; ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר (יג) כל הנוגע במת בנפש האדם אשר ימות ולא יתחטא את משכן ה' טימא ונכרתה הנפש ההיא מישראל: כי מי נידה לא זורק עליו טמא יהיה עוד טומאתו בו. (יד) זאת התורה אדם כי ימות באוהל: כל הבא אל האוהל וכל אשר באוהל יטמא שבעת ימים (טו) וכול כלי פתוח, אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא (טז) וכול אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים (יז) ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת; ונתן עליו מים חיים אל כלי (יח) ולקח איזוב וטבל במים איש טהור והזה על האוהל ועל כל הכלים, ועל הנפשות אשר היו שם; ועל הנוגע בעצם או בחלל או במת או בקבר (יט) והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי; וחיטאו ביום השביעי וכיבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב (כ) ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל: כי את מקדש ה' טימא מי נידה לא זורק עליו טמא הוא (כא) והייתה להם לחוקת עולם; ומזה מי הנידה יכבס בגדיו והנוגע במי הנידה יטמא עד הערב (כב) וכול אשר יגע בו הטמא יטמא; והנפש הנוגעת תטמא עד הערב."

במדבר יט

5 ← ספרי דברים

"דבר אחר ויאמר ה' מסיני בא, כשנגלה הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל לא על ישראל בלבד הוא נגלה אלא על כל האומות, תחילה. הלך אצל בני עשו, אמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לו: מה כתוב בה: אמר להם "לא תרצח" (שמות כ, יב), אמרו כל עצמם של אותם האנשים ואביהם רוצח הוא שנאמר "...ועל חרבך תחיה" (בראשית כז, מ). הלך אצל בני עמון ומואב, אמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לו: מה כתוב בה? אמר להם: "לא תנאף" (שמות כ, יב). אמרו לו: כל עצמה של ערוה להם היא שנאמר "ותהרין שתי בנות לוט מאביהן" (בראשית יט, לו). הלך אצל בני ישמעאל, אמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לו: מה כתוב בה? אמר להם "לא תגנוב" (שמות כ, יב) אמרו לו: כל עצמם אביהם ליסטים היה, שנאמר "והוא יהיה פרא אדם" (בראשית טז, יב)."

ספרי דברים, שמג

6 ← דיודורוס הסיקילי (מאה 1 לפנה"ס)

"הם (חברי אנטיוכוס) ציינו גם שאבותיהם של היהודים גורשו ממצרים כולה כמחללי קודש ושנואים על האלים...והפליטים...הפכו את שנאת האנושות למסורת ועל כן המציאו חוקים נוראיים, לא לאכול עם בני גזעים אחרים ולא לגלות כלפיהם יחס טוב כלשהו...משה, מיסד ירושלים ואבי האומה...חוקק עבור היהודים את מנהגיהם הבלתי חוקיים והמלאים שנאת בני האדם..."

(Menachem Stern, *Greek and Latin Authors on Jews and Judaism, 1974–1984. V. 2, p. 25*)

7 ← טקיטוס

"למען קיים את כוחו באומה זו לדורות, התקין משה פולחנות חדשים הסותרים את פולחנותיהם של שאר בני תמותה. כל הקדוש בקרבנו חולין הוא בעיניהם, ואילו הטמא בעינינו מותר בקרבם...כל שאר חוקותיהם הרשעות והמאוסות – בשחיתותן כוחן [...]" (היסטוריות ה, ד)

8 ← בראשית רבה

"נחמן בשם ר' שמואל הנה טוב (מאד) – זה יצר טוב, "והנה טוב מאד" – זה יצר הרע; וכי יצר הרע טוב מאד הוא? אתמהא! אלא שאילולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה ולא הוליד בנים".

בראשית רבה (תיאודור-אלבק), ט